

DA

DA

DA

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 28.4.2010
KOM(2010)190 endelig

**RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET
EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

**Rapport om den eksterne opfølgende evaluering af Tempusprogrammets tredje fase
2000-2006**

INDHOLDSFORTEGNELSE

Rapport om den eksterne opfølgende evaluering af Tempusprogrammets tredje fase 2000-2006

1.	Indledning	3
2.	Baggrund	3
3.	Kort beskrivelse af programmet	4
4.	Evalueringsarbejdet	4
5.	Evalueringsens konklusioner	5
5.1.	Relevans	5
5.2.	Effektivitet	6
5.3.	Gennemslagskraft	6
5.4.	Virkninger	7
5.5.	Bæredygtighed	8
6.	Henstillinger fra evalueringsorganet samt Kommissionens bemærkninger	8
7.	Konklusion	11

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET

Rapport om den eksterne opfølgende evaluering af Tempusprogrammets tredje fase 2000-2006

1. INDLEDNING

Denne rapport fremlægges i henhold til artikel 12 i Rådets afgørelse 1999/311/EF af 29. april 1999. Den indeholder Kommissionens holdning til de vigtigste konklusioner og henstillinger i den eksterne opfølgende evaluering af Tempusprogrammets tredje fase (Tempus III), som kan ses på:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/education/2009/tempusreport_en.pdf.

2. BAGGRUND

Formålet med første fase af Tempus, som blev vedtaget i 1990¹, og som oprindeligt dækkede de central- og østeuropæiske lande, var at bidrage til socioøkonomiske reformer gennem samarbejde inden for de videregående uddannelser i EU og partnerlandene. Programmet var udarbejdet med henblik på at fremme en fælles udvikling af nye læseplaner, give det akademiske og administrative personale mulighed for at erhverve nye styringskvalifikationer og åbne partnerlandenes uddannelsessystemer for civilsamfundet.

Anden fase af programmet udvidede den geografiske dækning og indebar også en højnelse af programmets ambitioner og forventninger. Der blev indført specifikke nationale prioriterede områder, som supplerede den oprindelige "bottom-up"-arbejdsmetode, hvor initiativet udelukkende lå hos universiteterne. Denne udvikling gav programmet mulighed for at følge op på ændringerne i den politiske kontekst og bidrage til forberedelsen af de central- og østeuropæiske landes tiltrædelse af Den Europæiske Union.

I 2000² kom der to nye aspekter ind i Tempus (Tempus III). Som supplement til den traditionelle opdeling efter lande blev der lagt særlig vægt på programmets muligheder for at tilskynde til regionalt samarbejde, og det blev i endnu højere grad understreget, at programmet ikke kun skal være i overensstemmelse med og supplere andre fællesskabsprogrammer, men at det også skal skabe en synergieffekt sammen med andre former for bistand til partnerlandene.

Med udvidelsen³ af Tempus III til de sydlige og østlige middelhavslande fik programmet også som mål at fremme den tværkulturelle dialog og forståelse som et middel til at sikre bæredygtig vækst, fred og stabilitet og til at styrke programmets tværkulturelle og civilsamfundsmæssige dimension.

---

¹ Rådets afgørelse 90/233/EØF af 7. maj 1990.

² Rådets afgørelse 1999/311/EF af 29. april 1999.

³ Rådets afgørelse 2002/601/EF af 27. juni 2002.

Tempus III udløb i december 2006⁴. Fjerde fase af programmet begyndte i 2007 og er siden april 2009 blevet styret af Forvaltningsorganet for Undervisning, Audiovisuelle Medier og Kultur.

3. KORT BESKRIVELSE AF PROGRAMMET

Med henblik på at give reformprocesserne den største mulige virkning kombinerer Tempus III en "bottom-up"-arbejdsmetode, som hovedsagelig overlader initiativet til universiteterne, med en "top-down"-metode, hvori nationale prioriterede områder fastlægges for hvert partnerland.

For at nå disse mål har Tempus III støttet tre typer af projekter:

- Fælles europæiske projekter: multilaterale projekter, der er udarbejdet for at fremme indsatsen for at udvikle og forbedre læseplanerne, videreudanne undervisere, udvikle moderne undervisningsmateriale, forbedre universiteternes styring og bidrage til opbygning af et institutionelt net i partnerlande.
- Strukturelle og supplerende foranstaltninger: multilaterale projekter, der er udarbejdet for at støtte kortvarige tiltag, som tager sigte på en reform af uddannelsesordningerne, og som er snævert forbundne med partnerlandenes prioriterede områder.
- Individuelle mobilitetsstipendier: tildeles enkeltpersoner for at hjælpe dem med at kunne rejse til andre lande i forbindelse med arbejde vedrørende en bestemt reformproces og akademisk samarbejde.

Følgende lande modtager støtte under Tempus:

- Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro, Kosovo i henhold til FN's Sikkerhedsråds resolution 1244, Serbien.
- Armenien, Aserbajdsjan, Belarus, Georgien, Kasakhstan, Kirgisistan, Moldova, Mongoliet, Den Russiske Føderation, Tadsjikistan, Turkmenistan, Ukraine og Usbekistan.
- Algeriet, Egypten, Israel⁵, Jordan, Libanon, Marokko, de besatte palæstinensiske områder, Syrien og Tunesien.

4. EVALUERINGSARBEJDET

Målet med den eksterne efterfølgende evaluering var at få større indsigt i Tempus III-programmet, at udarbejde konklusioner og konkrete henstillinger om, hvorledes den nuværende fase kunne styres, så man bedre kunne afhjælpe fastslåede svagheder og sikre, at programmets relevans og virkning udnyttes bedst muligt, samt at udnytte eksempler på god praksis.

---

⁴ Med afgørelsen om udvidelsen af Tempusprogrammet til også at omfatte MEDA-landene ændredes programmets varighed således, at slutdatoen blev den samme for Tempus, Socrates og Leonardo da Vinci.

⁵ Israels deltagelse er kun muligt på grundlag af selvfinansiering.

5. EVALUERINGENS KONKLUSIONER

5.1. Relevans

Tempus III var fortsat relevant med hensyn til de overordnede, specifikke og operationelle mål i programmet. Dette skyldes, at de socioøkonomiske og demokratiske omstillingsprocesser fortsat er under udvikling under forskellige former, og kvaliteten af de videregående uddannelser udgør fortsat et vigtigt spørgsmål i alle partnerlandene. Graden af det enkelte specifikke måls relevans afveg imidlertid fra land til land, afhængigt af deres engagement i Bologna-processen, og/eller afhængigt af, om der var ved at blive gennemført omfattende nationale reforminitiativer inden for de videregående uddannelser.

Tempus III var også yderst relevant, fordi programmets "bottom-up"-karakter gav mulighed for fastlæggelse af nationale prioriterede områder og for at tage hensyn til de forskellige trin og behov i omstillingsprocessen. I de fleste, måske i alle landene, passede Tempus-programmet perfekt ind i de nationale politikker, selv om man i nogle tilfælde savnede klare strategiske retningslinjer for målene.

Den overordnede sammensætning af programmets arbejdsmetoder udgjorde et relevant middel til at opnå de forventede resultater og virkninger i programmet, og med disse mange forskellige aktioner nåede Tempus sine specifikke mål, selv om dette fremgik tydeligere for mål f.eks. vedrørende en reform af læseplaner eller af uddannelse vedrørende styring end ved spørgsmålet om styrkelse af demokratiet, hvor det er særligt svært at give en evaluering.

Ud over programmets sammenhæng med Bologna-processen, som indebærer en yderligere styrkelse af programmets relevans, og den europæiske dagsorden for en modernisering af de videregående uddannelser var Tempus også inden for andre områder mere end et isoleret samarbejdsprogram. Programmet spillede en klar rolle inden for andre EU-politikker, selv om evalueringen viste, at der var behov for forbedringer, især at Tempus og Erasmus Mundus skulle supplere hinanden, efter at sidstnævnte blev lanceret i 2004, hvilket blev særligt relevant, da individuelle mobilitetsstipendier blev fjernet fra Tempus. Det fremgik også klart af målene i instrumentet for førtiltrædelsesbistand og instrumentet for europæisk naboskab og partnerskab, at Tempus kan spille en afgørende rolle, f.eks. med hensyn til styrkelse af institutioner (de videregående uddannelser) og fremme af forståelsen og tilnærmelsen mellem kulturer og udvikling af menneskelige ressourcer, selv om programmets specifikke rolle kun i mindre grad syntes at komme klart til udtryk.

Ud over programmets rolle i EU's eksterne politikprogrammer kan Tempus siges at fungere som et supplement til det sjette rammeprogram for fremme af europæisk forskning og teknologisk udvikling. Supplerende funktioner kan ses f.eks. i sammenhæng med aktioner under Marie Curie-programmet, som står åbent for statsborgere fra tredjelande, der vil arbejde i Europa, samt offentlige og private/kommercielle organisationer, der er aktive inden for forskning, og som er villige til at deltage i internationale konsortier under Marie Curie-programmet. I sammenhæng med disse to programmer konkluderede man i evalueringen, at hvis akademiske uddannelser og videnskabelig forskning fuldt ud skal kunne drage nytte af hinanden, bør der være større fokus på komplementariteten i eller den forventede synergieffekt af reformprogrammer vedrørende uddannelser, end der hidtil har været.

5.2. Effektivitet

Generelt mente man, at støtteniveauet i Tempus III lå for lavt i forhold til de ambitiøse mål i programmet. I betragtning af de store udfordringer, man står over for i de støtteberettigede lande, mente man, at den kendsgerning, at det samlede budget var brugt, og at støtteniveauet ikke havde været tilstrækkeligt stort til at kunne støtte alle relevante kvalitetsforslag, indgik som en faktor i forbindelse med underfinansieringen. Støtteniveauerne for projekterne syntes generelt at være tilstrækkelige.

Tempus blev anset for at være et omkostningseffektivt program i sammenligning med samarbejdsprogrammer (vedrørende teknisk støtte), og den multilaterale karakter gjorde det politiske instrument meget omkostningseffektivt, selv om graden heraf afhang af instrumentet.

Respondenterne var generelt tilfredse med den hårde udvælgelsesproces. Deres eneste større problem var, at man følte, at der blev lagt stærkt vægt på det tekniske, og at man kunne have lagt større vægt på de nationale behov og prioriterede områder ude i "marken".

Overvågningsprocessen blev stærkt forbedret efter midtvejsevalueringen, og den eneste svaghed, der blev konstateret, vedrørte den begrænsede feedback (til alle konsortiets medlemmer) vedrørende overvågning ude i marken.

De nationale Tempus-kontorer, de nationale kontaktpunkter og EU-delegationerne udfyldte deres rolle som støtte for programmet og deltagerne. Evalueringen viste imidlertid, at der var stor forskel på, hvordan disse aktører udfyldte deres rolle i de forskellige lande, og at der var behov for forbedringer.

5.3. Gennemslagskraft

Tempus III har bidraget stærkt til udvikling af systemer for videregående uddannelser, herunder de fem specifikke aktioner i Bolognaprocessen. Det her opnåede omfattede vigtige mål for de videregående uddannelser såsom udvikling af læseplaner, udvikling af sammenlignelige og kompatible eksamensbeviser, en struktur med tre cykler, kvalitetssikring, anerkendelse af udenlandske eksamensbeviser, reform af de videregående uddannelsers strukturer og institutioner samt udvikling af kvalifikationsprofiler - selv om dette i højere grad er sket i de enkelte institutioner end på nationalt politisk niveau, hvor tidsforløbet og mulighederne i de strukturelle og supplerende foranstaltninger og manglende adgang til højt placerede aktører på det politiske niveau nogle gange kun gav en mere indirekte virkning.

Afhængigt af projekternes reelle indhold og de specifikke forhold i systemerne for de videregående uddannelser bidrog Tempus ligeledes til at give de videregående uddannelser en mere bred samfundsmæssig relevans, f.eks. ved at etablere eller forbedre kontakter mellem de videregående uddannelser, erhvervslivet, forskningen og innovation. "Bottom-up"-karakteren i Tempus III og det høje niveau for den menneskelige kontaktflade medvirkede afgørende til at fremme forståelsen og tilnærmelsen mellem kulturer, men det ville være nødvendigt at skabe større klarhed over, hvordan programmet bidrager til udvikling af "frie og fremgangsrigte civilsamfund", og af ngo'ernes rolle.

Det er underviserne, som især fået udbytte af deres engagement, især gennem kontakter med udenlandske kollegaer, større kendskab til andre kulturer og EU-institutionerne, bedre uddannelse og motiverende virkning som følge af karriereudvikling og mobilitetsmuligheder.

De studerende nød også godt af programmet – gennem adgang til nyt undervisningsmateriale/nye undervisningsmetoder, forbedrede kvalifikationer og større kendskab til andre kulturer – om end dette udbytte i mindre grad gjaldt en forbedring af de studerendes mulighed for beskæftigelse, hvor der mere var tale om indirekte virkninger.

Deltagelsen var geografisk afbalanceret. De højere læreanstalter i EU anså den øgede internationalisering som det vigtigste resultat af deres engagement i Tempus III, hvor finansielle overvejelser sjældent udgjorde den eneste grund til at deltage, men i nogle tilfælde var det grunden til, at de deltog i mindre udstrækning, og til, at deltagelsen forblev relativt koncentreret. Den geografiske dækning blandt partnerlandene var afbalanceret, hvor de fleste højere læreanstalter deltog. Ikke-universitære organer (f.eks. ministerier eller akkrediterings/uddannelsesorganer) var generelt involverede, selv om niveauet ikke altid var så omfattende eller så udpræget som forventet.

Størrelsen og dækningsområdet af og det specielle ved Tempus III indebar, at der opstod et genkendeligt kvalitetsmærke "Tempus" i partnerlandene – især blandt administratorer på universiteter, blandt det deltagende personale på fakulteterne og blandt nationale aktører inden for højere uddannelser, men måske i mindre grad blandt studerende og det øvrige personale. I medlemsstaterne var mærket mindre fremtrædende, og det konkurrerede ofte med nationale samarbejds- eller støtteprogrammer for tredjelande.

5.4. Virkninger

På trods af de markante forskelle på regionalt og nationalt niveau og selv inden for de enkelte højere læreanstalter har Tempus III bidraget stærkt til en modernisering af undervisningen og til at gøre denne mere åben over for behovene i samfundet og på arbejdsmarkedet. Der er blevet udarbejdet mange nye læseplaner, som ofte er i overensstemmelse med de meget specifikke krav fra arbejdsmarkedet, som tidligere ikke blev opfyldt. Det vil imidlertid være nødvendigt med et vist tidsrum, inden en "kritisk masse" af kandidater, som er uddannet gennem Tempus III, kan give en klar virkning på arbejdsmarkedet på nationalt niveau.

Tempus III havde også en klar virkning på enkeltpersoner, der har ført til indførelse af en forandringens kultur og til motivation af især unge ansatte til at støtte og gennemføre de nødvendige reformer. Programmet bidrog til en mentalitetsændring og til at gøre deltagerne åbne for ændringer og innovationer, samtidig med at der fremkom nye karriereperspektiver for de mennesker, som var involveret.

På de højere læreanstalter var der positive virkninger i form af beslutningstagere inden for videregående uddannelser, som anvender de kvalifikationer, der er udviklet igennem Tempus III, til at påvirke deres egne institutioner. En lang række beslutningstagere deltog i projekter, og mange af disse vil være i stand til fremover at spille en rolle i reformen af deres egne institutioner. På nationalt niveau var Tempus III ikke i stand til lige så aktivt at engagere politiske aktører, der som gruppe også ofte oplever en stærk udskiftning af de ansatte. Dette betød, at selv om Tempus III var i stand til at frembringe markante resultater inden for de enkelte institutioner på områder, såsom kvalitetssikring eller universitetsadministration, var påvirkningen af den nationale lovgivning med undtagelse af kandidatlandene, hvor der var en række klare eksempler, af mere indirekte karakter, hvor programmet mere førte til politiske diskussioner end til direkte ændringer.

Tempus III medvirkede til at skabe mere internationalt orienterede og fleksible højere læreranstalter, som en platform for de enkelte læreanstalter til større professionalisme

fremover. Dette sammen med de hermed sammenhængende virkninger blandt de enkelte ansatte udgjorde sandsynligvis den største enkeltvirkning i programmet. Det bidrog også stærkt til den langsigtede konvergensproces mellem partnerlandene og EU med hensyn til standarder og praksis inden for videregående uddannelser – oftest i forbindelse med Bologna processen og den mere omfattende dagsorden for en reform af de videregående uddannelser. Endelig havde Tempus III en markant virkning på etablering eller genopvækning af regionalt samarbejde mellem partnerlandene i alle regioner og havde en stærk, men ofte overset, virkning i form af et styrket samarbejde internt i de enkelte partnerlande.

5.5. Bæredygtighed

En stor del af den nytte og de resultater, programmet gav, var bæredygtige. Erfaringer eller viden opnået gennem projekterne, øget viden om et studieområde, forbedret arbejdspraksis, forbedrede underviser- og lederfærdigheder, større kendskab til andre kulturer og EU-institutioner, nye læseplaner sammen med en mere innovativ kultur i institutionerne fandtes fortsat, efter at projekterne var blevet afsluttet. Resultaterne af de strukturelle og supplerende foranstaltninger var som følge af deres karakter af støtte til strukturreformer mindre håndgribelige, men hovedparten af de politiske resultater fandt fortsat anvendelse i de organisationer, der havde været involveret.

I mange tilfælde tilskyndede programmet til bæredygtige partnerskaber inden for de videregående uddannelser med inddragelse af EU og partnerlandene i forskellig grad, afhængigt af projektets karakter, hvor det akademiske samarbejde fortsatte efter projektets afslutning.

Et vigtigt bidrag til den opfølgende støtte kom fra de involverede institutioner: halvdelen af partnerne videreførte deres relaterede aktiviteter ved hjælp af egne finansieringskilder, såsom nationale budgetter, andre multilaterale eller bilaterale kilder samt ekstern rejsning af midler. I den forbindelse viste de forskellige involverede interesserede sig villige til finansielt at forpligte sig på et højt niveau for at fortsætte de aktiviteter og netværk, som var etableret. Det ville imidlertid være nødvendigt at tilskynde de interesserede til at arbejde mere aktivt sammen for at formidle og promovere de opnåede og formidle resultater, hvis betydning synes at blive begrænset som følge af konkurrence mellem de højere læreanstalter.

6. HENSTILLINGER FRA EVALUERINGSORGANET SAMT KOMMISSIONENS BEMÆRKNINGER

Evalueringsrapporten indeholder en række henstillinger, som er anført nedenfor sammen med Kommissionens bemærkninger.

Henstilling 1 – En styrkelse af programmets strategiske retning

Kommissionen er enig i, at dialogen om politikkerne helt sikkert kan styrkes. I Tempus IV har man gjort en stor indsats for at styrke dialogen med ministerierne. Ministerierne fastlægger selv de nationale prioriterede områder gennem delegationerne og efter høring af interesserede parter på nationalt niveau. Ministerierne høres også om short-listen over projekter, der skal støttes. Der er oprettet en gruppe af eksperter vedrørende reformer af de videregående uddannelser i partnerlandene, som er godkendt af ministerierne, og disse eksperter udgør et vigtigt bindeled mellem den akademiske verden og den politiske og er i mange tilfælde inddraget i rådgivningen af deres ministre. Sidst, men ikke mindst er indikatorerne for

resultaterne, som udgør grundlaget for rapporter om projekterne, for nylig blevet revideret, hvilket vil gøre det lettere at forbinde kontrollen af projekterne med de nationale strategiske rammer.

Henstilling 2 – En mere effektiv synergi med Erasmus Mundus og andre EU-aktioner samt fremme af kontakter med forskningsområdet

Kommissionen har gjort en stor indsats for at udforme Tempus IV og Erasmus Mundus som komplementære programmer (institutionelt samarbejde/reformer henholdsvis fremme af mobilitet). De nationale Tempus-kontorer har nu et eksplicit mandat og tilhørende opgaver vedrørende fremme af Erasmus Mundus og andre EU-initiativer inden for videregående uddannelse. Ajourføringer af Erasmus Mundus udgør et standardpunkt på de regulære møder i de nationale Tempus-kontorer og i de nationale kontaktsteder, og Erasmus Mundus investerer stadig mere for systematisk at holde de nationale Tempus-kontorer orienteret om udviklingen.

Fremme af forbindelser mellem forskningspolitik og –programmer, især Marie Curie-aktioner, der som mål har international mobilitet for forskere og udvikling af deres karriere, indgår også som et af Kommissionens prioriterede områder. Et specifikt emne i Tempus IV-aktiviteterne er støtte til udvikling af videnstrekanten i partnerlandene, og der er netop startet en undersøgelse for at gøre status over ph.d.-studier i nabolandene, der også omfatter elementer, som hænger sammen med forskningspolitikker og –programmer.

Henstillingen vedrørende den komplementære karakter bør ikke begrænses til Erasmus Mundus og forskning, men bør ligeledes dække anden bilateral støtte inden for videregående uddannelser, som Kommissionen giver mulighed for i mange partnerlande, fortrinsvis igennem delegationerne (budgetstøtte, sektorprogram). Henstillingen bør ligeledes omhandle relevante programmer, der dækker andre regioner, navnlig Edulink, som er blevet udarbejdet for at fremme regionale og multilaterale netværk mellem højere læreanstalter i AVS-landene, (Afrika, Vestindien og Stillehavsområdet) og EU, og Nyerere-programmet, der fremmer akademisk mobilitet inden for samme region. En sammenknytning af eksisterende regionale initiativer med en nationalt baseret politikdialog inden for uddannelsesområdet bør indgå i henstillingen.

Henstilling 3 – Eventuel ændring af støtteniveauet med henblik på målene i Tempus

Kommissionen er enig i, at der er tilstrækkeligt mange projekter af høj kvalitet, som kunne retfærdiggøre et øget budget, især i betragtning af, at der er en meget stor interesse for programmet (ved første indkaldelse af forslag i Tempus IV modtog man 530 forslag, og 76 projekter blev udvalgt – ved anden indkaldelse modtog man 610, og 69 blev udvalgt). Udvælgelsesraten ligger med ca. 12 % meget lavt. Mange rigtig gode projekter kan ikke støttes på grund af manglende budgetmidler. Tempus er i stand til at varetage mange projekter.

De enkelte projektbudgetter er øget i Tempus IV. Et begrænset antal af første generation af Tempus IV-projekter vil være afsluttet ved udgangen af 2011. Det kan være nyttigt at undersøge, om alle projektmidlerne er blevet brugt og efterfølgende at tage de enkelte projektbudgetter op i lyset af de fremtidige finansielle perspektiver for programmet. Det vil også være vigtigt at overveje tanken om en øget støtte på et niveau, der dækker alle involverede regioner, for at undgå store forskelle mellem landene (såsom Den Russiske Føderation) og regioner (f.eks. Middelhavslandene).

Henstilling 4 – Øget kvalitet i projektforslagene

I de seneste år har Kommissionen investeret kraftigt i uddannelse af de ansatte i de nationale Tempus-kontorer og de nationale kontaktsteder med hensyn til kvalifikationer vedrørende forberedelse af projekter. Der er mere og mere systematisk blevet givet oplysninger om tidligere projekter (websted, på konferencer og ved andre arrangementer – projektkompendier, undersøgelser af eksempler på god praksis fra projekter).

Henstilling 5 – Øget effektivitet i overvågningen ude i marken

Der er blevet udviklet en ajourført kontrolmetode ude i marken for Tempus IV. Der er blevet fastlagt tre mål for kontrollen: forebyggende (i begyndelsen af projektet), rådgivende (midtvejs) og kontrol (efterfølgende). De kvantitative mål er blevet fastlagt med stærk vægt på den forebyggende funktion, hvilket indebærer, at der skal aflægges besøg ved alle nyudvalgte projekter inden for de første seks måneder. Der udarbejdes rapporter på stedet, og der gives systematisk feedback til kontrahenter, hvilket giver dem mulighed for at forbedre deres projekt.

Ud over disse instrumenter gennemføres der også resultatorienterede kontrolbesøg i mange af landene.

Henstilling 6 – Mere støtte til de nationale kontaktsteder i de nye medlemsstater

De vigtigste aktører i de nye medlemsstater med hensyn til udveksling af erfaringer mellem de seneste støttemodtagere i programmet, er universiteterne. Universiteterne fra Polen, Slovenien, Tjekkiet og de baltiske stater har været særligt aktive i Tempus III og er fortsat yderst engageret i Tempus IV. En overvejelse af muligheder for støtte til de nationale kontaktsteder, som udgør informationspunkterne i medlemsstaterne, kommer ikke på tale.

Henstilling 7 – Inddragelsen af EU-delegationerne skal fastlægges bedre for at forbedre den (strukturelle) dialog med de nationale myndigheder vedrørende videregående uddannelser

Inddragelsen af EU-delegationerne er sandsynligvis det område, hvor der er sket de største forbedringer inden for de seneste år. Delegationerne inddrages under alle faserne i programmets gennemførelse. De inddrages i høringen af ministerierne vedrørende fastlæggelse af programmets prioriterede områder, de høres om short-listen over projekter, ofte inviteres de med til informationsdage og knyttes til kontrollen af projekterne ude i marken. De udgør den vigtigste samtalepartner i kontakten med ministerierne, samarbejder også med gruppen af eksperter vedrørende reformen af de videregående uddannelser og inddrages i denne gruppes aktiviteter.

Henstilling 8 – Videreførelse af Tempus-lignende projekter efter optagelsen i EU

Instrumentet til samarbejde inden for videregående uddannelser for institutioner i medlemsstaterne er programmet for livslang læring (Erasmus), og højere læresteder i kandidatlandene bliver automatisk berettiget til deltagelse i Erasmus, når de bliver medlemsstater. Kommissionen har gjort en stor indsats for at forberede kandidatlandene til deres deltagelse i programmet for livslang læring og foreslår herudover at lade et arrangement om tiden efter Tempus indgå i informationsdagene vedrørende Tempus (sådan som det allerede sker i Kroatien).

Henstilling 9 – Større vægt på bedste praksis – information om relationer mellem arbejdsmarkedet og civilsamfundet

Samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv udgør et af de prioriterede områder under Tempus IV. Flere og flere projekter gennemføres inden for dette område, og i indkaldelsen af forslag tilskynder man til, at erhvervslivet inddrages (partnerskaber mellem mange aktører). Dette er et konkret resultat fra konferencen i Amman om samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv i 2007 (også jf. rapporten om "Linking the world of works and education through Tempus⁶").

Henstilling 10 – Højere prioritering af projekter vedrørende forvaltningsreformer

En forvaltningsreform er et af de eksplicit fastlagte prioriterede emner under Tempus IV, og flere og flere projekter omhandler dette spørgsmål. En undersøgelse af universitetsforvaltningen blev afsluttet i 2009 på grundlag af bedste praksis inden for dette område i Tempus og politikudviklingen både i EU og partnerlandene. I 2010 vil der blive afholdt tre politikseminarer i Ukraine, Kasakhstan og Marokko med inddragelse af eksperter og politikaktører for at drøfte, hvorledes universitetsforvaltningen kan gøres mere åben og effektiv.

Henstilling 11 – Større vægt på adgangsmuligheder (lige muligheder) i projekterne

Lige muligheder er nævnt eksplicit som et kvalitetskriterium i indkaldelsen af forslag til Tempus IV og kan sættes på dagsordenen i forbindelse med informationsdagene i Tempus.

Henstilling 12 – Støtte til yderligere mål i projekter, som i tilfældet med fælles afgangseksaminer eller dobbelte eksamensbeviser

Kommissionen vil undersøge karakteren af disse yderligere mål og undersøge de problemer, som kan optræde i projekterne. EU-delegationen i Moskva har for nylig indledt en undersøgelse af fælles afgangseksaminer i Den Russiske Føderation, og denne undersøgelse vil utvivlsomt rejse spørgsmål, som kan undersøges nærmere.

Henstilling 13 – Forbedret formidling og udnyttelse af resultaterne i projekterne

Formidling udgør et kvalitetskriterium ved evalueringen af forslagene og udgør ligeledes et vigtigt punkt ved projektkontrollen. Der er udrettet en hel del inden for dette område inden for de seneste år. Der er blevet gennemført tematiske undersøgelser af samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv, af kvalitetssikring og forvaltning, og dette er fulgt op af tematiske seminarer med en lang række deltagende interesserede parter. Der er udarbejdet projektkompendier, som løbende opdateres, og ved særligt vellykkede projekter har man inviteret deltagerne til at videregive deres erfaringer inden for forskellige fora.

7. KONKLUSION

Tempusprogrammet er fortsat yderst relevant, når det gælder programmets vigtigste mål, at fremme reformer og en modernisering af de videregående uddannelser på institutionelt niveau. Programmets aktiviteter har på forskellige niveauer bidraget til reformer, som

---

⁶ <http://eacea.ec.europa.eu/tempus/doc/linking.pdf>.

sandsynligvis ikke ville være blevet gennemført ellers, eller som kun ville være blevet gennemført i et langt langsommere tempo. Samtidig er det klart, at der fortsat er brug for yderligere fremskridt i mange lande i reformerne af de videregående uddannelser, og at der fortsat venter store udfordringer i reformen af de videregående uddannelsers struktur eller er netop startet. I en lang række partnerlande udgør Tempus den eneste åbne mulighed for samarbejde med andre institutioner i andre lande, og det er det eneste arbejdsprogram for samarbejde, som EU (og medlemsstaterne) kan tilbyde nogle af landene.

Interventionslogikken og de grundlæggende styringsmekanismer til støtte af denne proces har vist sig fuldt ud effektive, og der er kommet markante forbedringer i sidste fase af programmet, Tempus IV.

Programmets særlige kendetegn og succes skyldes i høj grad "bottom-up"-fremgangsmåden, som styres af efterspørgslen, hvor de højere læreanstalter udarbejder deres egne initiativer i forbindelse med indkaldelsen af forslag med en bred ramme af muligheder og med stærkt fokus på institutionelt samarbejde. Det høje niveau for mellemfolkelig kontakt har medvirket til at fremme forståelsen og tilnærmelsen mellem kulturer. Disse kendetegn bør fastholdes. Tempus har gennem sin multilaterale karakter, projektstrategien og styringsmekanismerne vist sig at være et yderst omkostningseffektivt politikinstrument, især sammenlignet med andre klassiske tiltag vedrørende teknisk støtte.

Det er klart, at Tempusprojekter typisk har en særlig styrke, når det gælder deres relevans for en reform og modernisering af partnerlandenes videregående uddannelsessystemer, deres virkning på enkeltpersoner, erhverv, indhold, metoder, forbedrede kvalifikationer, internationalisering og organisationen af studier og deltagende institutioner. Projekternes resultater er bæredygtige, og i institutionerne fastholder man dem, bygger videre på dem og udnytter dem. Tempus er et instrument, det akademiske miljø i partnerlandene kan afprøve, bruge og udnytte som støtte for deres egne behov, og som kan indgå i udviklingen på nationalt niveau og herudover i den mere omfattende Bologna-ramme for videregående uddannelser. Tempus er et kvalitetsmærke i partnerlandene, som er kendt. Det udgør også et yderst respekteret program i EU og i medlemsstaternes institutioner.

Programmet er fortsat genstand for en meget stor interesse og modtager mange ansøgninger af meget høj kvalitet, som imidlertid ikke alle kan støttes på grund af begrænsninger i budgetmidlerne. Kommissionen kunne overveje muligheden af at øge støtten til alle de regioner, som er dækket af programmet, såfremt den finansielle ramme giver mulighed herfor, og uden at dette berører andre prioriterede områder for samarbejde, således at man fuldt ud kan støtte de meget ambitiøse mål og udfordringer inden for de videregående uddannelser og den markante udvikling, der er ved at ske i det internationale akademiske miljø.